

Dagassz sarat, tapassz falat!

Sártapasztás – olcsó, egyszerű és hagyományos módszer a házak felújítására

Omló vakolat, megrepedt házfal, rés az ablak mellett. Házunk állapotának romlása nemcsak esztétikai kár: rövidül a ház élettartama, besüvít a szél, télen hideg van, nyáron pedig meleg. Sokaknak komoly nehézséget jelent ezeknek a károknak az elhárítása, mert attól tartanak, hogy sokba kerül a szakember és az építőanyag is.

Pedig van olyan olcsó és egyszerű módszer, amit szakember bevonása nélkül is alkalmazhatunk a ház kisebb, felületi sérüléseinek kijavítására. Ez pedig a sártapasztás.

Különösen vályogházak javítására alkalmas, de téglá és vegyes falazat javítására is jó. Molnár Levente építésvezetőnk segítségével összegyűjtöttük a legfontosabb tudnivalókat, hogy bárki elkezdhesse otthon is.

Milyen épületek falát javíthatjuk sártapasztással?

Nem nedves, de korábban a csapadék miatt tapasztásukat veszített, kisebb vályogtégla-hiányos vályogtégeléből, tapasztással készített falfelületekre. Alkalmazhatjuk téglá- vagy vegyes falazatra is, de akkor dróthálót kell a tapasztás előtt felszögelni.

Hogyan kell a falakat előkészíteni?

Meg kell szüntetni a nedvesedés lehetőségét, azaz megjavítani a tetőt, ereszcatornát. Meg kell tisztítani a lábazatot a kinőtt gyomoktól. Ha van a falon cementes vakolat, azt teljesen le kell verni, régi dróthálót, nádfonatot megerősíteni vagy kicserélni.

A munka megkezdése előtt erős, egyenes faágakból vagy cseréplécekből hegyes fapöcköket készítsünk és üssük be a téglák közé. Ebbe kapaszkodik majd a sármassza. Oda üssük a fa pöcköt, ahol kiesett egy kis darab téglá. A mozgó, lötyögő darabokat célszerű kitörni a falból, pótolni téglával. A mozgó téglákat alá vagy fölé bevert fa karókkal, deszka darabokkal fixálhatjuk.

Milyen alapanyagokat szerezzünk be?

A sárkeverékhez:

- agyag
- szitált homok (mosott vakolóhomok)
- szalma (3-5 centis darabokra felvágva)
- péva (pelyva, azaz réti széna 0,5-1 cm-es hosszúságra terménydarálóval felvágva)
- víz

10 négyzetméter falfelülethez 0,15 köbméter agyag szükséges, ugyanennyi homok és körülbelül 4 zsák szalma.

A drótháló rögzítéséhez:

- fapöckök (lehet akár régi, de nem korhadt cseréplécből is pl.)
- 80-as, 100-as szeg a drótháló/nádfonat

Milyen eszközökre lesz szükségünk?

- szecskázógép
- vödrök, amiknek nem szakad le a füle
- horolókapa vagy keverő
- malterosláda az agyag áztatásához (de lehet gödörben is csinálni)
- 100 literes hordó (szalma áztatásához)
- lapát
- talicska
- rosta 0,5 cm-es hálóval
- kőművesbak
- olyan hosszú madzag, mint a ház, hogy a ház két végén a falhoz tartva a madzapot lássuk, milyen nagy felületi egyenetlenségek vannak
- seprű
- fángli
- kőműves kalapács
- éles balta
- olyan hosszú lécek, mint az ablak magassága, ez az ablakfülke szélének tapasztásakor vezetőnek szükséges
- drótvágó/harapófogó a drótháló vágásához
- mérőszalag
- locsoló tömlő az áztatáshoz

Készítsük elő a vakoló anyagot 3 nappal előbb!

Az agyagot és a szalmát is áztassuk be a tapasztás előtt legalább 3 nappal. Az agyagot egy nagy teknőben, régi kádban, a szalmát hordókban áztathatjuk. Ha nincs elég nagy teknő az agyag áztatásához, gödörben is áztathatunk. Körülbelül 2x1x0,5 m-es gödörre van szükség. Ha van olyan hely, ahol a víz nagyon lassan szokott elapadni eső után, ott a legjobb ásní.

Ha beletettük az agyagot a kádba vagy gödörbe, elsimítjuk a tetejét, és annyi vizet öntünk rá, ami ellepi. Másnap addig kell kapával áthúzni a gödör egyik széléből a másikba, míg sima, csomómentes nem lesz. Ezt érdemes legalább 3 napon át csinálni, hogy jól megszívja magát az agyag, és egyenletes, csomómentes masszát kapjunk.

A szalmát terménydarálóval, szecskavágóval apríthatjuk fel. Tegyük a hordóba, és öntsünk rá annyi vizet, ami teljesen ellepi a szalmát.

Érdemes leszorítani a tetejét egy-egy téglával.

Dagassz sarat!

3 napi áztatás és a fal előkészítése után összekeverhetjük a vakoló anyagokat. Először az agyagba tegyük bele a homokot, majd keverjük össze. Ezután következik a szalma.

Érdemes több részletben csinálni, hogy ne száradjon ki a sár, amíg tapasztunk. Masszív, kenhető, de nem folyós masszát kell kevernünk. Leginkább kézzel érdemes csinálni, mint a kenyértészta dagasztását, mert úgy lesz igazán egyenletes.

A pelyvát az utolsó réteghez használjuk majd. Ahogy a vakolt falnál simító vakolat, majd glett a végső felület, a tapasztott falnál ez a pelyvás agyag.

Kezdődhet a tapasztás!

A tapasztani kívánt falfelületet először portalanítjuk (leseperjük). Utána be kell nedvesíteni úgy, hogy a fánglival locsolunk rá vizet. Mindig csak egy részét nedvesítsük be a falnak, és haladjunk fokozatosan tovább.

Első körben a legnagyobb lyukakat kell betömni. Miután beleütöttük a fapecskéket, betapasztathatjuk sárral a mélyedéseket. Amíg ezek száradnak, lehet kezdeni a nagyobb, jobb állapotú felületekkel.

Ha megvagyunk a nagyobb lyukakkal, akkor kell felszegelni a dróthálót vagy nádfonatot, ha szükséges. Ezt úgy kell, hogy fokozatosan rásimítjuk a hálót a falra, egyenletes távolságra szeget ütünk a háló réseibe. Utána a falba vert szegeket ráhajlítjuk a dróra.

Az első réteg sár

A nagyobb egyenetlenségek eltüntetése után kezdjük el felvinni az első réteg sárvakolatot. Az első réteg vakolat 1-1,5 centi vastag lehet, mindenképp szalmás sár. Kézzel belenyomjuk a fal felületébe és körkörös mozdulatokkal kenjük szét az anyagot a falon, hogy mindenhol odatapadjon a meglévő felülethez. Ezután megpróbáljuk nagyjából egyforma vastagra igazítani a sarat, azaz sík felületet képezni.

Amikor már félkemény az első réteg felhordott sár, de még nem száradt ki, következik a második réteg. Ha a fal nem volt túl rossz állapotú, akkor itt már használhatjuk a finomabb, pelyvával kevert sarat. Ha rossz állapotban van a fal, akkor a második réteg is szalmás, azaz törekes sár

legyen.

A második réteget is rákenjük tenyérrel az elsőre és körkörösén elsimítjuk. Ekkor már törekszünk az egyenletes felület képzésére is. (Hogy ne nézzen ki úgy a fal, mint a sündiszó.) Ha valahol túlságosan megszáradt az előző réteg, akkor fánglival vizet locsolunk a falra, hogy ismét nedves legyen.

Az utolsó rétegre már finomabb, pelyvával kevert sarat tapasszunk! A sima falfelület érdekében használjunk tapasztófát. Ez egy olyan szerszám, mint a glettvas, csak épp fából, az alapterülete pedig nem téglalap, hanem vasaló forma. Ezzel be lehet nyúlni a sarokba is. Otthon is elkészíthető gyalult fából.

Mire figyelünk?

Figyeljünk arra, hogy mindig az árnyékos oldalon dolgozzunk, vagy olyan helyen, ami a következő pár órában nem lesz tűző napon. A tapasztás amúgy sem nyári munka, régen is tavasszal, vagy őszelejtén végezték.

Hány ember szükséges egy ház tapasztásához?

Egy brigád minimum 2 fő. Minél nagyobb a csapat, annál kevesebb cipekedés jut egy emberre.

Hogyan kell karban tartani a tapasztott házat?

- Vizet ne kapjon se alulról, se felülről.
- Évente érdemes meszeleni
- A hibás, sérült részeket tavasszal javítsuk ki.
- Ne betonozzuk járdát a fal mellé.
- Csak mésszel szabad festeni, műanyag alapú festékekkel semmiképp, mert bepenészedhet a fal.
- Nem szabad gipszes glettet rákenni. A gipsz kültéren nem használható, mert télen magába szívja a párat és szétfagy.

Miért jó a tapasztott fal a háznak és lakóinak?

- A sártapasztás megvédi a pusztulástól a falat alkotó téglákat.
- A fal kevesebb hőt ad le, ha betapasztjuk/vakoljuk. Így télen kevesebbet kell fűteni, nyáron pedig hűvösebb.
- Természetes anyag és szellőzik.
- Gyakorlatilag ingyen van az anyag.
- Nem kell hozzá különösebb technológiai tudás.
- A falat tapasztással lehet javítani, vagyis nem kell hozzá komoly szakértelem, nagy költségű építőanyag.

Mikor fogjunk hozzá a sártapasztásnak?

Tavasszal vagy nyáron. Fontos, hogy ne legyen fagy, sem rekkenő hőség. Ha az agyag hirtelen szárad, akkor gyorsan zsugorodik és jobban repedezik. A vályognak az a jó, ha langyos, kissé szeles az idő és lassan szárad ki. Biztosan jó munkát végeztünk, ha a szalmában lévő magok kicsíráznak, és a fal zöldell pár nappal a tapasztás után.

Ajánlott szakirodalom:

Sabján Tibor, Buzás Miklós: Hagyományos falak. Terc Kiadó, 2005. (Terc Kiadó, 1149, Budapest, Pillangó park 7-9. www.terc.hu) Ára:2800 Ft; Medgyasszay Péter, Novák Ágnes: Föld- és szalmaépítészeti. Terc Kiadó, 2006. Ára 3900 Ft; Mednyánszky Miklós: Vályogházak. Terc Kiadó, 2005. Ára: 3600 Ft; Dr. Szűcs Miklós: Föld- és vályogfalú házak építése és felújítása. Építésügyi Tájékoztatási Központ Kft Kiadása, 2002. Ára 2010-ben 1618 Ft volt.

A letölthető kiadványt készítette a Habitat for Humanity Magyarország. A hagyományos házfelújítási technikát felelevenítő oktatást a Habitat for Humanity Magyarország, az Autonómia Alapítvány, a Nógrád Megyei Cigány Kisebbségi Képviselek és Szószólók Szövetsége és a Roma Polgárjogi Mozgalom Kállói Egyesülete szervezte Kállón 2013 júliusában.

Köszönjük a munkát az önkénteseknek, a családoknak, akik hozzájárultak, hogy a házukon történjen a bemutató, a kállói asszonyoknak, aki megfőzték az ebédet, a szervező-résztvevő szervezeteknek és az oktatást végző szakembereknek, Béres Tibornak és Molnár Leventének!